

Nr 44.

Ankom till riksdagens kansli den 4 maj 1944 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående ändring i visst avseende av gällande bestämmelser om sparbanks utlåningsrörelse.

I en inom andra kammaren väckt, till bankoutskottets förberedande handläggning hänvisad motion nr 27 har herr *Paulsen* hemställt, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att utredning verkställes angående lagstiftning om rätt för sparbanker att utlämna krediter utan annan säkerhet än den, som kan ligga i den kreditsökandes personliga kvalifikationer, samt att de förslag, vartill utredningen må föranleda, föreläggas riksdagen».

Motion vid 1939 års riksdag. Den vid innevarande års riksdag föreliggande motionen överensstämmer med en av herr *Paulsen* vid 1939 års riksdag väckt motion II: 3, vari anfördes bland annat följande:

Sparbankerna hava numera nått en sådan konsolidering och styrka, att de böra kunna, utan att insättarnas intressen på något sätt äventyras, användas som hjälpmedel i större utsträckning än tidigare för åstadkommandet av förbättrade sociala förhållanden. Jag är även övertygad, att sparbankerna själva med glädje se en sådan utveckling.

Förvisso skulle deras säkerhet icke på något sätt äventyras, därest man i sparbankslagen inrymde möjlighet för dem att inom vissa gränser utlämna mindre krediter till mindre bemedlade, för hederlighet, energi och sparsamhet kända personer utan annan säkerhet än vad kredittagarens egen utfästelse innebure. Jag benämner i det följande denna kreditform »*personkredit*».

För att icke säkerhetskraven på sparbankernas penningplaceringar skola rubbas så, att det äventyrsmoment, som kan ligga i dylika av mig avsedda personkrediter, må kunna anses mindre tilltalande, kunde man begränsa rätten att utlämna dylika krediter till viss procent av den kreditgivande sparbankens insättarbehållning eller kanske ännu hellre sparbankens egna fonder; i sistnämnda fallet förslagsvis tio procent av de egna fondernas samlade belopp.

De svenska sparbankernas egna fonder lära uppgå till cirka 375 miljoner kronor.

Beloppet av de enskilda personkrediterna torde icke behöva sättas högre än till 5 000 kronor. I allmänhet lärer väl den person, som önskar en sådan kredit, icke hava behov av så stort belopp, varför det förefaller mig troligt, att man kan räkna med ett medeltal om högst 2 000 kronor för varje sådan kredit.

Med det tillåtna procenttal av fonderna, som jag förslagsvis angivit, skulle alltså införandet av personkrediten betyda, att cirka 18 750 personer kunna verksamt hjälpas.

Man kan med avseende fäst å sparbanksstyrelsernas egen önskan att undvika förluster utgå ifrån, att personkrediter icke komma att beviljas andra än sådana personer, som allmänt gjort sig kända såsom synnerligen pålitliga och duktiga. Vill man emellertid i säkerhetens intresse ytterligare kringgärda denna kreditform med säkerhetsföreskrifter, så skulle man kunna föreskriva skyldighet för vederbörande sparbanksstyrelse att inhämta särskilda yttranden angående den kreditökande från en eller flera för vederhäftighet kända personer i besittning av ingående kännedom om den kreditökande och hans kvalifikationer. Jag förutsätter, att dylika krediter icke må utlämnas till andra personer än dem, som äro bosatta inom vederbörande sparbanks verksamhetsområde.

Över motionen hade utskottet inhämtat yttranden från sparbanksinspektionen och styrelsen för Svenska sparbanksföreningen.

Sparbanksinspektionen anförde i huvudsak följande:

Jämlikt bestämmelser i sparbankslagen (26 § tredje stycket) må lån, då fråga ej är om lån till kommun eller dylik samfällighet eller till annan sparbank, utlämnas allenast mot fullgod säkerhet av pant eller borgen. I lagrummet angivas vidare vissa objekt, som icke alls eller endast i begränsad utsträckning må godtagas såsom säkerhet för sparbankslån. Sålunda må mot inteckning i fartyg eller förlagsinteckning eller inteckning i jordbruksinventarier lån ej utlämnas, sparbank dock obetaget att mottaga sådan säkerhet tillika med annan i och för sig fullgod säkerhet, som nyss nämnts. Lån mot pant av aktier eller förlagsbevis må icke utlämnas till högre sammanlagt belopp än som motsvarar hälften av sparbankens fonder.

Enligt 46 § lagen om bankrörelse må bankaktiebolag icke bevilja kredit, utan att säkerhet, som av bolaget prövas betryggande, ställes antingen i fast eller lös egendom eller ock i fordringsrätt jämväl mot annan än den, åt vilken krediten beviljas. Utan hinder av vad sålunda stadgats må dock enligt särskilda undantagsbestämmelser kredit lämnas utan att säkerhet ställes, bland annat kortvarig kredit till affärsidkare i och för hans rörelse, därest med hänsyn till omständigheterna trygghet för förbindelsens fullgörande ändock kan anses föreligga.

Nu återgivna stadganden i lagen om bankrörelse tillkommo vid 1933 års riksdag. Dessförinnan hade regler för banks kreditgivning lämnats i vederbörande banks av Kungl. Maj:t fastställda bolagsordning. Nyssnämnda undantagsstadgande i banklagen överensstämmer i allt väsentligt med det förslag, som i detta hänseende framlagts av 1924 års bankkommitté i ett den 17 juni 1927 avgivet betänkande med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen om bankrörelse. Efter vissa allmänna uttalanden angående reglerande i lagstiftningsväg av bankernas kreditgivning anförde kommittén beträffande säkerheternas beskaffenhet bland annat följande:

»En av huvudgrundsatserna för bankverksamheten i Sverige har alltid varit, att kredit icke beviljas, utan att banken får säkerhet för krediten, vilken säkerhet kan vara antingen realsäkerhet eller namnsäkerhet. Denna grundsats har för närvarande på det sätt kommit till uttryck, att i de för bankerna fastställda bolagsordningarna stadgas, att bankens medel icke må, annat än i vissa undantagsfall, utlämnas på endast ett namn. Denna princip att säkerhet för kredit skall finnas bör enligt kommitténs mening lagfästas. Mot anförda, i bolagsordningarna nu förekommande bestämmelse

kan emellertid anmärkas, att densamma såtillvida kräver för litet, att ingen som helst fordran uppställs på beskaffenheten av den säkerhet, som skall finnas. Att meddela några i detalj gående stadganden om säkerhetens beskaffenhet och om dess förhållande, i värde räknat, till kreditbeloppet bör dock av förut angivna allmänna skäl icke komma i fråga.»

Såsom särskild motivering för den föreslagna undantagsbestämmelsen anförde de sakkunniga:

»Det har förut nämnts, att den i nuvarande bolagsordningar förekommande bestämmelsen, att bankens medel icke må utlämnas på endast ett namn, icke innebär någon fordran i fråga om säkerhetens beskaffenhet. Ett namn, vilket som helst, utöver gäldenärens, uppfyller ifrågavarande krav. Detta förhållande gör, att det mycket ofta förekommer, att där en bank lämnar ett företag kort förlagskredit, banken dessutom kräver och godtäger borgen eller, där växelform användes, växelförpliktelse av personer, som icke i minsta mån kunna anses öka värdet av bankens fordran. Med tanke närmast på dylika fall, där fordringens säkerhet uteslutande bedömes efter säkerheten i den affärsrörelse eller den särskilda affärstransaktion, för vilken krediten användes, har kommittén upptagit en undantagsbestämmelse, varigenom det medges bank att under vissa villkor bevilja kredit, utan att särskild säkerhet ställes. Att dylik kredit endast bör få förekomma såsom kredit åt affärsidkare i och för rörelsen ligger i sakens natur. Vidare är det uppenbart, att fordran på särskild säkerhet endast bör eftergivnas i sådana fall, då det är fråga om ren förlagskredit av kortvarig natur. Vad härmed bör förstås beror av förhållandena inom den ifrågavarande näringsgrenen. Den omständigheten, att kravet på särskilt ställd säkerhet uppgives, innebär icke ett uppgivande av det vid krediter av ifrågavarande slag i och för sig självklara kravet, att kredittagarens tillgångar skola innebära en fullgod säkerhet för fordringen. För denna skola således, låt vara indirekt, finnas reella värden såsom säkerhet, i allmänhet inköpta eller producerade för just de medel, som banken tillhandahållit. För att banken skall kunna anses hava fullgod säkerhet för den lämnade krediten måste banken i regel på något sätt kunna följa företagets ställning under den tid krediten äger bestånd, t. ex. genom periodiska rapporter eller annan liknande anordning.

Då det givetvis är av synnerligen vikt, att bankerna ej missbruka de medgivna undantagen från huvudregeln om särskild säkerhet för meddelade krediter, bör det vara en uppgift för bankinspektionen att tillse, att bankerna utöva sin rätt härutinnan på ett sätt, som kan anses stå i överensstämmelse med en sund bankpolitik.»

Inspektionen har ansett sig böra lämna förestående redogörelse för hit hörande lagstiftning på sparbanks- och aflärsbanksväsendets områden och i det senare hänseendet beträffande lagstiftningens tillkomst i syfte att påvisa, dels att för såväl sparbanks- som affärsbanksväsendet i vårt land gäller och för övrigt alltid gällt såsom en huvudgrundsats, att kredit icke må beviljas, utan att säkerhet för krediten blivit ställd, dels ock att sparbankerna i fråga om säkerhetens beskaffenhet äro bundna av väsentligt strängare regler än affärsbankerna. Det bör emellertid härutinnan beaktas, att det förut återopade undantaget från fordran på ställande av säkerhet, som medgavs genom 1933 års ändring i lagen om bankrörelse, å ena sidan, enligt vad bestämmelsens avfattning och förarbetena till densamma giva vid handen, icke innebära ett åsidosättande överhuvud taget av säkerhet för krediten utan upprätthåller fordran på att sådan säkerhet skall prövas vara förefintlig i kredittagarens egna tillgångar, och å andra sidan är tillämpligt allenast då det är fråga om kortvarig kredit. Det vill synas, som om motionären skulle för sparbankerna åsyfta en kreditgivning, som i viss

mån skulle kunna gå än längre än vad motsvarande bestämmelse i banklagen medgiver för affärsbankernas vidkommande.

En sådan kreditgivning, som motionären avser, fyller givetvis icke de fordringar på en sund sparbanksverksamhet, som den nu gällande sparbankslagen uppställt. Motionären har också låtit andra synpunkter vara avgörande vid framförande av sitt förslag. En så betydelsefull och ur principiell synpunkt djupgående ändring av sparbankslagens grundsatser som den, vartill motionärens förslag sålunda syftat, bör enligt inspektionens förmenande icke företagas genom en isolerad lagstiftningsåtgärd. Den av motionären åsyftade utredningen synes därför böra anstå, tills en allmän översyn av sparbankslagen företages.

Styrelsen för Svenska sparbanksföreningen anförde följande:

Vad angår motionen om ändring i visst avseende av gällande bestämmelser om sparbanks utlåningsrörelse finner styrelsen, med allt beaktande av de i motionen framförda synpunkterna, det dock vara förenat med vissa betänkligheter att för sparbankernas del bereda möjlighet till utlämnande av krediter utan annan säkerhet än den som kan ligga i den kreditsökandes personliga kvalifikationer.

En kreditgivning av det slag, motionären föreslår, skulle medföra, att sparbankerna bleve nödsakade att uppdelas sina kredittagare efter ett bedömande av deras personliga förmåga att fullgöra ingångna förpliktelser, något som ej sällan skulle kunna försätta sparbankernas styrelser i obehagliga situationer.

Även om styrelsen till fullo delar motionärens åsikt om förslaget ideella innebörd att arbetssamma, hederliga och pålitliga personer skola kunna erhålla lån utan borgen, får man dock icke förbise den misstämning, som kan uppstå bland de lånesökande, som måste åläggas att prestera borgen och vilka efter det nödvändiga urvalet från sparbankens sida lätt kunna komma att känna sig deklasserade.

Då i detta sammanhang till stöd för motionärens förslag kan erinras därom att enligt gällande lag affärsbankerna äga rätt att i vissa fall lämna kredit å blott ett namn, vill emellertid styrelsen framhålla, att denna affärsbankerna medgivna rätt dock vilar på helt andra förutsättningar än vad som för sparbankernas del skulle bliva fallet med en liknande kreditgivning. Den kredit affärsbankerna kunna lämna utan särskild säkerhet är en kortvarig kredit, varjämte i detta sammanhang uppmärksamheten bör riktas därå att affärsbankerna på grund av sin organisation ha en helt annan förmåga att bedöma av dem finansierade kunder samt om dylik tillfällig kredit kan lämnas utan säkerhet.

Styrelsen tillåter sig för övrigt ifrågasätta, om behov verkligen förefinnes för en låneform som den föreslagna. Enligt styrelsens erfarenhet torde för personer med de kvalifikationer, som fordras för att komma i åtnjutande av vad motionären kallar »personkredit», vanligen icke föreligga några som helst svårigheter att skaffa borgen. En för ordentlighet och ekonomisk vederhäftighet känd person kan vanligen utan olägenhet anskaffa erforderlig borgen under det att enligt vad erfarenheten giver vid handen mindre ordentliga personer esomoftast uppvisa mindre goda borgensnamn.

Styrelsen anser sig i detta sammanhang böra erinra därom att i högst få länder sparbankerna hava större frihet i fråga om placeringsmöjligheter än den som vår sparbankslag medgiver, och såvitt styrelsen kunnat inhämta äro erfarenheterna från de länder, där större frihet lämnats i detta hänseende, ej ägnade att mana till efterföljd, i följd varav enligt styrelsens mening vid ett övervägande av frågan om en utvidgning av utlåningsmöjligheterna försiktighet är av nöden.

Även om styrelsen finner motionens syfte beaktansvärt, anser styrelsen frågan om en lagändring i förevarande avseende för tidigt väckt, och skulle styrelsen för sin del vilja framhålla lämpligheten av att innan detta spörsmål upptages till omprövning erfarenheterna från de av riksdagen beslutade bosättningslånen avvaktas. Styrelsen anser förty att motionen för närvarande icke bör föranleda till lagändring.

Motionen avstyrktes av *bankoutskottet* (utl. nr 38) under uttalande av följande:

Utskottet delar motionärens uppfattning därom, att det vore önskvärt, att tillfälle kunde beredas arbetsamma, hederliga och pålitliga personer att genom sparbankerna erhålla lån utan borgen. Syftet med motionärens förslag måste också enligt utskottets mening anses vara beaktansvärt, särskilt i betraktande av förslagets starkt framträdande ideella innebörd. Å andra sidan bör emellertid beaktas, att, såsom sparbanksinspektionen framhållit, ett genomförande av motionärens förslag skulle innebära en ur principiell synpunkt djupgående ändring av en av de grundsatser, på vilka vårt sparbanksväsende uppbyggt, nämligen att kredit till enskilda personer må av sparbank beviljas allenast mot fullgod säkerhet av pant eller borgen. Med hänsyn härtill måste utskottet ställa sig betänksamt mot förslaget. Enligt utskottets mening är det dessutom i hög grad tveksamt, huruvida en låneform av den art, som i motionen ifrågasättes, skulle kunna bli av nämnvärd praktisk betydelse för tillgodoseende genom sparbankernas försorg av ett legitimt lånebehov, som ej kan fyllas genom redan förefintliga kreditmöjligheter. Det måste nämligen förutsättas, att sparbanksstyrelserna, vilka i sin utlåningsverksamhet hava att med hänsyn till insättarna tillse, att lånesäkerheten är i möjligaste mån betryggande, måste iakttaga särskild försiktighet vid beviljande av personkredit utan borgen, vilken kredit väl får anses vara förenad med jämförelsevis stor förlustrisk. Härtill komma de svårigheter och olägenheter, vilka på sätt styrelsen för Svenska sparbanksföreningen påvisat torde komma att uppstå i tillämpningen av den föreslagna låneformen.

Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Den nu väckta motionen. Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat utlåtande över den nu föreliggande motionen av sparbanksinspektionen, varjämte styrelsen för Svenska sparbanksföreningen beretts tillfälle att avgiva yttrande över densamma.

Under hänvisning till sitt här ovan intagna, den 1 mars 1939 avgivna utlåtande har *sparbanksinspektionen* uttalat, att de synpunkter, som inspektionen däri framfört alltjämt ägde giltighet. Den ändring av sparbankslagens grundsatser, vartill motionärens förslag syftade, syntes inspektionen sålunda icke böra företagas såsom en isolerad lagstiftningsåtgärd utan borde anstå tills den av Kungl. Maj:t i proposition nr 87 till årets riksdag omförmälda nära förestående allmänna översynen av sparbankslagen företoges.

Styrelsen för Svenska sparbanksföreningen har anfört följande:

Över nu föreliggande motion har Svenska sparbanksföreningen i enlighet med bankoutskottets önskan inhämtat yttranden, som här biläggas i avskrift.¹ Styrelsen för Svenska sparbanksföreningen vill icke bestrida, att lån under

¹ Återgivna såsom Bilagor 1—3.

vissa omständigheter skulle ganska riksfritt kunna beviljas enskilda personer utan särskild säkerhet. Påtaglig är dock dödsfallsrisken, som i fråga om mindre bemedlade eller obemedlade låntagare skulle lägga hela förlustrisken på sparbankerna, en risk som sparbankerna lika litet som livförsäkringsbolagen äro avsedda att själva bära; hos livförsäkringsbolagen får ju en ny försäkringstagare betala högre premie ju äldre han är, och hänsyn måste vid premiens bestämmande tagas även till hans hälsotillstånd. Dödsfallsrisken kan täckas genom pantsättning av livförsäkringsbrev, och beläning av sådana brev förekommer också hos sparbankerna. Motionärens syftemål är dock att ingen som helst säkerhet skulle behöva lämnas, och dödsfallsrisken skulle sålunda komma att helt åvila sparbanken.

Uppenbarligen skulle det också för en person, som önskar erhålla lån hos en sparbank, innebära en viss lättnad att icke behöva skaffa sig löftesmän. Å andra sidan är det mycket sannolikt, att just de personer, som motionären avser — »för hederlighet, energi och sparsamhet kända personer», som »allmänt gjort sig kända såsom synnerligen pålitliga och duktiga» — ha lättare än andra att få löftesmän, särskilt på sådana mindre lån, som här äro i fråga, även om lånesökandena äro mindre bemedlade. Dessa personer, som närmast kunna karakteriseras såsom idealiska låntagare, ha sannolikt icke några större svårigheter att ordna sin lånefråga.

Det kan alltså med skäl ifrågasättas, om effekten av den föreslagna lagändringen verkligen skulle bli så betydande, som motionären tänkt sig.

För sparbankernas egen del skulle en lånepolitik i enlighet med motionärens förslag kunna leda till ogynnsamma konsekvenser. Den kan vara ägnad att rubba förtroendet till sparbankernas oväld vid prövningen av låneansökningar. Det måste nämligen förutsättas, att sparbanksstyrelserna, om motionärens förslag skulle genomföras, i regel själva måste äga personlig kännedom om lånesökanden och endast mera sällan skola kunna lita till de av motionären omnämnda intygen, vilkas värde för övrigt ofta nog torde kunna ifrågasättas. Endast alltför lätt kan då den uppfattningen sprida sig, att den, som är vän eller bekant med någon styrelseledamot, kan få borgensfritt lån, medan andra måste skaffa sig löftesmän. Den föreslagna åtgärden skulle lätt nog skapa animositet mot sparbankerna, vidare spridd än den good will, som de borgensfria lånen skulle kunna skapa. Överhuvud taget står förslaget icke i god överensstämmelse med den princip, som sparbankerna i gemen önska tillämpa, nämligen att lånesökandena skola behandlas såvitt möjligt lika i säkerhetskänseende såväl som i räntehänseende. Att kraven på löftesmannens ekonomiska styrka kunna växla med hänsyn till lånesökandens egna kvalifikationer strider däremot icke mot den angivna principen.

Styrelsen vill slutligen framhålla, att den statistik, som motionären åberopar, knappast ger tillräcklig ledning för bedömande av förevarande fråga. En låntagare gör oftast allt vad han kan för att hans löftesmän icke skola behöva betala hans lån. De av låntagarna icke fullgjorda betalningar, som redovisas i motionen, ha låntagarna uraktlåtligt trots förefintligheten av löftesmän. Hur det skulle ställa sig i sådana fall, då låntagaren icke behövde taga hänsyn till löftesmän, är en öppen fråga.

Svenska sparbanksföreningens styrelse anser emellertid, att den av motionären väckta frågan är väl värd att beaktas men att den torde förutsätta en mera ingående prövning. Sådan prövning torde väl också komma att utan särskilt uppdrag ske i samband med den allmänna översyn av sparbankslagen, som förebådats av chefen för finansdepartementet. Styrelsen anser därför, att förevarande motion icke nu påkallar något särskilt beslut från riksdagens sida.

I likhet med styrelsen för Svenska sparbanksföreningen anser utskottet den av motionären väckta frågan om medgivande för sparbank att i vissa fall utlämna lån utan borgen vara väl värd att beaktas. Emellertid är denna fråga, såsom utredningen i ärendet giver vid handen, av den komplicerade beskaffenhet, att ställning till densamma icke kan tagas, förrän en närmare undersökning gjorts rörande de konsekvenser, en dylik omläggning skulle medföra för såväl sparbankerna som de lånesökande. Utskottet ansluter sig till den av motionären framförda tanken på att en utredning i förevarande ämne kommer till stånd. Såsom sparbanksinspektionen anført, synes emellertid den ifrågasatta ändringen i sparbankslagen icke böra företagas såsom en isolerad lagstiftningsåtgärd utan böra upptagas i samband med den allmänna översyn av sparbankslagen, vilken är avsedd att äga rum inom en nära framtid. Då man med hänsyn till detta uttalande torde kunna förvänta, att den i motionen berörda frågan kommer att ingå bland direktiven för den blivande översynen, torde anledning saknas för riksdagen att nu hos Kungl. Maj:t hemställa om särskild utredning i ärendet. Vid sådant förhållande får utskottet hemställa,

Utskottet.

att förevarande motion II: 27 ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 27 april 1944.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar Åkerberg, Sandén, Friggeråker, Sylwan*, Edin*, Fahlander*, Mannerskantz* och Sundelin;

från andra kammaren: herrar Svedman, Paulsen, Andersson i Falkenberg*, Mattsson, Andersson i Munkaljungby*, Eriksson i Sandby*, Barnekow och Sundberg.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservat ion

av herr Paulsen.

Svenska sparbanksföreningen, Stockholm.

Sedan Svenska sparbanksföreningen anmodat styrelsen för Skånska sparbanksföreningen att yttra sig över motion nr 27 i andra kammaren vid årets riksdag av herr Paulsen om rätt för sparbanker att utlämna så kallad personkredit, får styrelsen anföra följande.

Styrelsen sympatiserar med de sociala önskemål, som givit anledning till motionen, vars ideella syfte styrelsen finner värt erkännande.

Men styrelsen hyser den uppfattningen, att den föreslagna kreditformen i praktiken ej skulle få den betydelse, som antages i motionen. Erfarenheten visar nämligen, att en lånesökande med de kvalifikationer, som förutsattes för den tilltänkta personkrediten, under nuvarande förhållanden ej har någon svårighet att erhålla lån i sparbank. Han kan nämligen i de flesta fall prestera god borgen, oftast av personer, från vilka begäran om återtjänst av samma slag ej kommer i fråga. Och då sparbank har att pröva en låneansökan från en person, som ej kunnat skaffa säker borgen, tager sparbanken den största hänsyn till lånesökandens personliga egenskaper. Är han känd för skötsamhet och är lånebehovet legitimt, godtager sparbanken som regel borgensmän, som äro kända för hederlighet, även om deras borgen, affärsmässigt sett, ej skulle anses tillfredsställande.

Eftersom borgensmännen i regel väl känna lånesökanden och hans möjligheter att fullgöra låneutfästelserna, är den borgen, de ingått, en garanti för att låntagaren har vilja att fullgöra sina förpliktelser, och denna garanti har ofta betydligt större värde än ett vanligt intyg om lånesökandens person. Borgen för ett lån är dessutom värdefull för sparbanken som en moralisk press på låntagaren. Det har nämligen visat sig, att en försumlig låntagare ofta ej fäster avseende vid krav från sparbanken men att ett hot om hänvändelse till borgesmännen har verkan. Låntagaren känner sig — förklarligt nog — förpliktad till större lojalitet mot sina borgensmän, som han ogärna vill åsamka förlust, än mot en opersonlig inrättning, och han vill ej gärna utsätta sig för det personliga obehag, som ej skulle utebliva, om borgensmännen nödgades göra utbetalningar för honom.

Styrelsen anser således, att borgen har ett stort värde för sparbankerna vid långivning åt det klientel, som motionen avser att gagna, framför allt i de större städerna, där personkännedomen är mindre än exempelvis å landsbygden.

I motionen göres ett försök att beräkna förlustrisken för sparbanken vid en personkredit, men motionären erkänner, att beräkningen är osäker. Styrelsen vill beträffande förlustrisken framhålla, att denna måste antagas träffa mycket ojämnt och att sparbankernas vinstmöjligheter numera äro så kringskurna, att en förlust på exempelvis 1 000 kronor för en av de mindre sparbankerna kan vara ytterst kännbar.

På grund av det anförda finner styrelsen för sin del ej skäl föreligga för den föreslagna utredningen.

Om förestående uttalande enade sig representanterna för följande sparbanker: Sparbanken Bikupan i Malmö, Sparbanken i Christianstad, Eslövs sparbank, Frosta härads sparbank, Sparbanken i Helsingborg, Malmö spar-

bank, Osby sockens sparbank, Trelleborgs stads sparbank, Winslövs och Nävlinge sparbank samt Åsbo härads sparbank.

Representanten för Torna, Bara och Harjagers härads sparbank, bankdirektör E. G. Cavallin, hade avgivit ett särskilt utlåtande till bankoutskottet. Han anslöt sig till uttalandet i den mån det icke motsades av hans utlåtande, vilket medföljer i avskrift.

Malmö den 11 mars 1944.

För Skånska sparbanksföreningens styrelse:

GUSTAF STENMARCK.

/ H. Sörensson.

Till Bilaga 1.

TORNA, BARA OCH HARJAGERS
HÄRADS SPARBANK.

Till riksdagens bankoutskott.

På begäran av riksdagsmannen Anders Paulsen i Arlöv har jag tagit del av hans vid årets riksdag i andra kammaren väckta motion (nr 27) angående lagstiftning om rätt för sparbanker att utlämna krediter utan annan säkerhet än den, som kan ligga i den kreditsökandes personliga kvalifikationer.

Motionens vackra sociala syfte ligger i öppen dag.

Vid en första betraktelse må en sådan kreditform som »personkrediten» synas bära inom sig en icke ringa grad av äventyrlighet. Penetrerar man emellertid problemet närmare, torde man dock finna — särskilt med de säkerhetsföreskrifter, som föreslås i motionen — att förlustriskerna för den kreditgivande sparbanken ej kunna bli stora.

Till den statistik över riskprocenten vid borgenslån, som riksdagsman Paulsen åberopar i motionen, torde följande randanmärkingar vara på sin plats, eftersom statistiken är hämtad från den sparbank, vars verkställande direktör jag är.

I det övervägande antalet fall av lån, där borgensmännen måst träda emellan, rör det sig om sådana fall, där sparbanken ej fäst något större avseende vid låntagarens egen person, eftersom den erbjudna borgen varit ypperlig.

Jag anser, att den riskprocent, som framgår av ifrågavarande statistik, säkerligen blir avsevärt högre än den riskprocent, som skulle framkomma utav kreditformen »personkredit». Av naturliga skäl kommer sådan kredit icke att utlämnas utan att synnerligen noggranna undersökningar beträffande den lånesökandes person föregått. Sparbankerna ha redan i sin huvudmannainstitution ett utmärkt hjälpmedel för sådana undersökningar. Detta kan emellertid och bör även suppleras av andra hjälpmedel. Man kunde kanske tänka sig, att kommunalnämnden eller annat offentligt organ i den ort, där den lånesökande är bosatt, finge avge yttrande med av- eller tillstyrkan av låneansökningen. Det synes mig vara riktigt, att eventuell lagstiftning om »personkredit» komme att innehålla bestämda regler för den undersökning, kreditgivaren hade att företaga, samt att visst grundläggande formulär till instrument över undersökningen föreskrevs. För att ytterligare minska förlustriskerna kunde man stadga, att låntagaren vore skyldig att

som säkerhet för lånet pantförskriva livförsäkringsbrev, som täckte lånebeloppet.

Önskvärt vore naturligtvis, att räntan på »personkrediter» kunde hållas lika låg som på andra sparbankskrediter, men åtminstone innan man hunnit samla några års erfarenheter av denna kreditform, synes det mig, att räntan borde sättas en eller en halv procent högre för personkrediterna än för vanliga borgenslån i sparbank. Det är en gammal erkänd princip, att räntan på utlånade medel bör anpassas efter den säkerhet, som ställes. Jag tror, att en något högre ränta ej skulle avskräcka. Det betydelsefullaste i personkrediten är väl ändock, att en hjälpsökande människa undgår att skaffa borgensnamn och därmed *dels* förpliktelser att »skriva på igen», *dels* ock att bli klavbunden beträffande sin åsiktsvärld. — Det är tyvärr en ej sällan gjord iakttagelse, att människor av hänsyn till lämnad hjälp i ekonomiska ting ej våga hysa en egen mening i allmänna angelägenheter.

Helt visst bör eventuell tillåtelse att utlämna »personkrediter» ställas i relation till kreditgivarnas egna fonder. Den i motionen föreslagna relationen — 10 procent av fonderna — synes lämplig åtminstone innan närmare erfarenheter vunnits. Föreskrift kunde jämväl lämnas, att sparbank, som ville utlämna »personkredit», vore skyldig att instifta en »personkreditregleringsfond» för mötande av eventuella förluster på »personkrediterna». Avsättningen till denna fond kunde föreskrivas skola utgöra förslagsvis minst 5 procent av det vid utgången av varje verksamhetsår löpande beloppet av »personkrediter». Då jag knappast har anledning antaga, att riskprocenten komme att uppgå till ens $2\frac{1}{2}$ procent, skulle den föreslagna avsättningen bli synnerligen betryggande. Avsättning till fonden borde kunna upphöra sedan denna nått sådan storlek, att den uppginge till 25 procent av de utelöpande personkrediternas belopp. Avsättningarna borde vara skattefria.

Det kan sättas i fråga, huruvida icke staten borde intressera sig för denna kreditform, som till sina verkningar kan förväntas bli i paritet med bosättningslån, understöd till barnrikehus o. d. Statens medverkan behövde icke få annan form än en garanti för viss del av förlustrisken, förslagsvis hälften.

En enligt min mening föråldrad åskådning vill se sparbankernas enda uppgift att i sin verksamhet *endast* se till insättarnas intressen. Under utvecklingens gång ha de emellertid fått en lika viktig uppgift i att tillgodose verksamhetsområdets kreditbehov och att vara en regulator beträffande låne- marknadsräntorna.

Under förutsättning att vissa säkerhetsföreskrifter förenas med »personkreditens» beviljande synes mig därför riksdagsman Paulsens motion värd allt beaktande. Allra helst som det här rör sig om en uppgift av social natur, som sparbankerna kunna fylla utan att träda insättarnas intresse för nära och utan att öka förvaltningskostnaderna. Högsta tillåtna beloppet av varje personkredit torde åtminstone tills vidare böra begränsas till 2 000 kronor. Då möjligheten att erhålla »personkredit» naturligtvis icke bör få utnyttjas utöver högsta tillåtna beloppet genom att samma person söker sådan kredit i flera sparbanker, bör ett centralregister över »personkrediterna» föras. Kreditgivaren bör åläggas skyldighet att, innan lånet utlämnas, inhämta upplysning från centralregistret, huruvida den lånesökande tidigare förekommer i registret. Centralregistrets förande bör lämpligen anförtros åt Svenska sparbanksföreningen.

Lund den 7 mars 1944.

E. G. CAVALLIN.

Bilaga 2.

Till Svenska sparbanksföreningen, Stockholm.

Riksdagsmannen Anders Paulsen i Arlöf har i andra kammaren framlagt motion — nr 27/1944 — angående lagstiftning om rätt för sparbanker att utlämna krediter utan annan säkerhet än den, som kan ligga i den kreditökan- des personliga kvalifikationer. Styrelsen för Värmländska sparbanksförening- en har lämnats tillfälle att yttra sig i anledning av motionen. Sedan ärendet jämväl förehafts av styrelserna för Karlstads, Kristinehamns, Filipstads, Sun- ne och Westra Wermlands sparbanker, får länsföreningens styrelse anförä följande.

Högsta beloppet för ett lån utan annan säkerhet än låntagarens personliga kvalifikationer har föreslagits till 5 000 kronor. Borgenslån över detta be- lopp förekomma givetvis, men torde tillhöra undantagen. I stort sett kom- ma alla lån av nuvarande borgenskategori att få hänföras till »borgen eller icke borgen, det är frågan». Det är icke omöjligt, att den ifrågasatta låne- formen är tänkbar och kanske t. o. m. för visst fall önskvärd. Men hur skall det bli för dem, som *måste* skaffa borgen. Dessa torde väl stämplas som icke hederliga, energiska eller sparsamma och få givetvis större svårighet än nu att anskaffa borgen. De bli, kanske utan sin förskyllan, stämplade som av lägre moralisk halt. Den nödvändiga begränsningen av utlåning en- ligt motionen framtvingar en icke önskvärd uppdelning av de lånesökande i sådana, som erhålla lån enbart på sitt eget namn, och sådana, som måste prestera borgen. För »hederlighet, energi och sparsamhet kända personer» torde för övrigt mera sällan ha svårighet att, som det *nu* är, anskaffa för borgenslån erforderlig namnsäkerhet.

En lånebeviljande styrelse bör i göriligaste mån ta hänsyn till ett låns karak- tär av studielån. Säkerheten för ett sådant lån kan med viss rätt få ställas på låntagarens framtida betalningsförmåga. Är låntagaren känd för »red- barhet, energi och sparsamhet» samt säkerheten förstärkt med livbrev, torde sparbanksstyrelsen också i regel med mildhet bedöma den erbjudna borgens- säkerhetens värde.

Sunne sparbank har yttrat sig till förmån för motionen. Detta yttrande när- slutes.

Karlstad den 10 mars 1944.

Värmländska sparbanksföreningens styrelse

GUST. LILJEBERG.

/ S. Roth.

SUNNE SPARBANK
SUNNE.

Värmländska sparbanksföreningen, Karlstad.

Sunne sparbanks styrelse, som tagit del av riksdagsmannen Anders Paulsens i Arlov motion nr 27/1944 i andra kammaren angående lagstiftning om rätt för sparbank att utlämna krediter utan annan säkerhet än den, som kan ligga i den kreditsökandes personliga kvalifikationer, får härmed anföra följande:

Den föreslagna lagändringen skulle visserligen å ena sidan medföra väsentlig lättnad för sparbank att tillgodose lånesökandes tillfälliga penningbehov, men å andra sidan ställa stora krav på sparbankens bedömande av lånesökandens personliga kvalifikationer, då förvisso alla lånesökande skulle anse sig uppfylla dessa och missnöje lätt skulle kunna uppstå bland dem som finge sina låneansökningar avslagna.

Att utlämna lån till sådana personer, som under en följd av år visat ekonomisk ansvarskänsla genom regelbundet sparande antingen i form av banksättningar, livförsäkring eller anskaffande av eget hem skulle givetvis ej medföra annan risk än den som kan följa av dödsfall, arbetsoförmåga eller arbetslöshet.

Utlämnande av tillfällig kredit till fastighetsägare eller näringsidkare, som gjort sig kända för sparsamhet och som äga realiserbara tillgångar motsvarande lånesumman synes medföra ringa risk.

Kreditgivning utan säkerhet till personer med arbetsanställning av mera tillfällig natur torde däremot vara så riskbetonad att den icke borde komma i fråga om ej lånesökanden kan pantsätta livförsäkring som täcker lånesumman och som varit i kraft så länge att dess återköpsvärde täcker åtminstone låneräntor och förfallande premier under lånetiden. Vi förutsätta nämligen att endast amorteringslån kunna komma i fråga.

Då kvalifikationsbedömandet kan bli mycket olika inom landets många sparbanker och framförallt inom sparbanker med samma verksamhetsområde synes det böra övervägas huruvida riktlinjer för själva kvalifikationsbedömandet bör införas i lagtexten eller om det kan överlätas å sparbanksinspektionen att utfärda föreskrifter härom.

Styrelsen anser lagstiftning i motionens syfte så gagnelig för den kreditbehövande allmänheten att de bedömningssvårigheter som kunna uppkomma för de enskilda sparbankerna icke böra utgöra hinder för lagändringen.

Sunne den 7 mars 1944.

Å styrelsens vägnar:

AXEL JANSSON.

Ordförande.

Bilaga 3.

NORRLÄNDSKA SPARBANKSFÖRENINGEN.

Härnösand den 11 mars 1944.

Svenska sparbanksföreningen, Stockholm 16.

Med anledning av Edert infortrade yttrande över motion nr 27 i andra kammaren få vi anföra:

I en sparbanks långivningsverksamhet förekommer onekligen understundom fall, då ett lån utan större risk skulle kunna utlämnas mot sådan säkerhet, som motionären ifrågasätter i sin motion, d. v. s. allenast i den, som kan ligga i den kreditsökandes personliga kvalifikationer. Men för dylika kvalificerade lånesökande torde det i de allra flesta fall ej möta några svårigheter att erhålla fullgod borgen av personer, som ej komma att framställa anspråk på gentjänster. Den av motionären föreslagna bestämmelsen torde däremot, om den upphöjes till lag, komma att i stor utsträckning åberopas av sådana lånesökande, som ej kunna anskaffa någon borgen vare sig av sådana, som räkna med gentjänster, eller andra. En sparbanksstyrelse torde säkerligen därvid komma att ställas inför stora svårigheter, då det gäller att sälla agnarna från vetet. Helt säkert måste en ansvarskännande styrelse avvisa många dylika lånesökande och därigenom skapas ett irritationsmoment, som endast kan vara till skada för sparbanksrörelsen.

De av motionären anförda siffrorna från en sparbank torde knappast vara relevanta, då det gäller att beräkna riskens omfattning vid den föreslagna långivningen. Det är nämligen ingalunda säkert att lika fördelaktiga siffror för låntagarnas egna inbetalningar kunnat visas om lånen utlämnats i form av »personkredit». I de allra flesta fall gör en låntagare sitt allra yttersta för att ej åsamka sina löftesmän, som ofta äro anhöriga eller grannar, förlust. Även om löftesmännen någon gång måste hjälpa låntagaren med reglering av lånet, ordnas nog ofta mellanhavandet dem emellan sedermera. Denna lofvärda strävan att göra rätt för sig hos enskilda personer är däremot ej alltid lika framträdande, då det gäller banker och offentliga institutioner.

Styrelsen vill därför för sin del avstyrka förslaget.

Styrelsen för Jämtlands läns sparbank, som behandlat detta ärende, har dock för sin del förklarat att den icke motsätter sig förslaget under förutsättning att maximibeloppet för sådana lån bleve snävt begränsat samt att librev lades som säkerhet för att täcka dödsfallsrisken.

I ärendets behandling ha deltagit representanter för Sparbanken i Härnösand, Västerbottens läns sparbank, Sundsvalls sparbank och Jämtlands läns sparbank.

Högaktningsfullt

För Norrländska sparbanksföreningens styrelse

RAGNAR STATTIN

/ Sven Carlson.